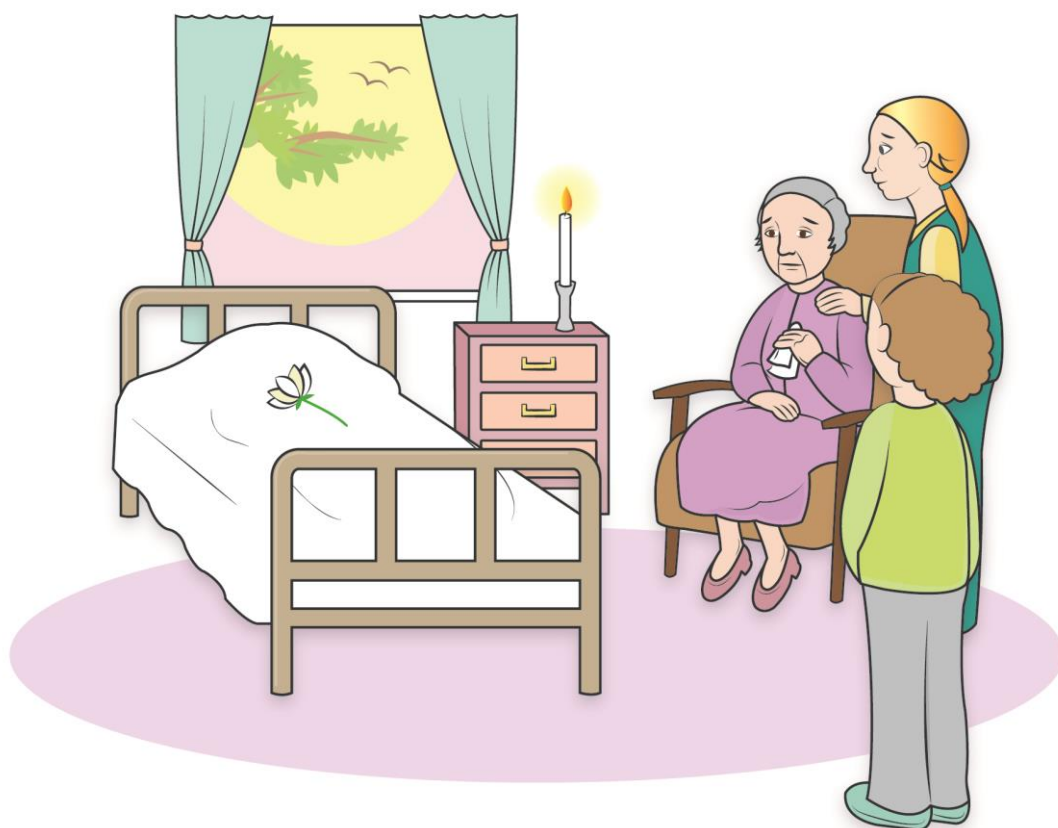

Saattohoidon vapaaehtoistoiminta hoivakodissa

Ohjevihko hoivakodeille

Sisällysluettelo

	sivu
Saattohoidon vapaaehtoiset vanhuksen elämän loppuvaiheen tukena	3
Saattohoidon vapaaehtoisen koulutus ja haastattelu	4
Saattohoidon vapaaehtoisena voi toimia eri tavoin	6
Saattohoidon vapaaehtoisen tehtävät	8
Hoitaja ja saattohoidon vapaaehtoinen	9
Sopimus ja vakuutus	12
Hoivakodin ohjeita saattohoidon vapaaehtoiselle	13
Saattohoidon vapaaehtoistoiminnan periaatteet	14

Lohtua läsnäolosta -hanke 2021

Teksti: Kristiina Niemelä ja Ritva Pihlaja

Kuvitus: Minna Jauhiainen, Puluvisuals

Hoivakodeissa toimiville saattohoidon vapaaehtoisille on laadittu oma ohjevihko.

Saattohoidon vapaaehtoiset vanhuksen elämän loppuvaiheen tukena

Saattohoidon vapaaehtoisen tärkein tehtävä on viettää kiireetöntä aikaa yksinäisen vanhuksen vierellä.

Saattohoidon vapaaehtoinen tuo vanhuksen elämän viimeisiin aikoihin kiireetöntä läsnäoloa, lohtua, seuraa, turvaa ja inhimillistä välittämistä.

Vapaaehtoisen läsnäolo on arvokas lisä vanhuksen kokonaisvaltaiseen tukemiseen.

Vapaaehtoiset eivät osallistu hoitotyöhön.

Tämä ohjevihko on tarkoitettu hoivakotien esimiehille ja hoitajille.

Ohjevihko tarjoaa tietoa saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta ja siitä, mitä saattohoidon vapaaehtoistoiminta tarkoittaa hoivakodin ja hoivakodin henkilökunnan näkökulmasta.

Saattohoidon vapaaehtoisen

Saattohoidon vapaaehtoinen

♥ osallistuu saattohoidon vapaaehtoisille järjestettyyn koulutukseen

Koulutuksessa käsiteltäviä aiheita:

vanhukset, vanhuus, elämän loppuvaihe ja kuolema, suru ja kärsimys, vapaaehtoisena vanhuksen rinnalla, minä saattohoidon vapaaehtoisena, vapaaehtoisena jaksaminen

♥ käy hoivakodin järjestämässä haastattelussa

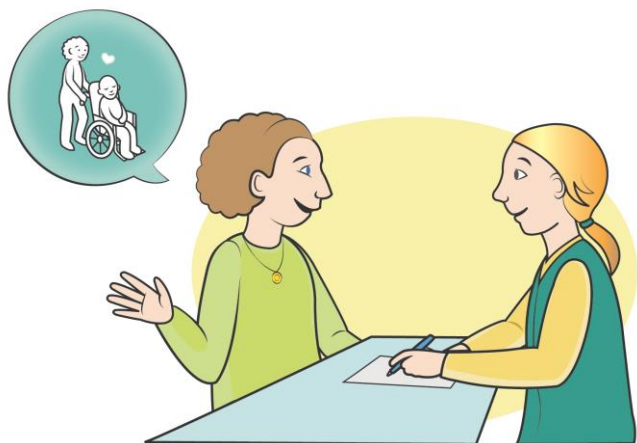
Koulutuksen jälkeen hoivakoti kutsuu vapaaehtoisen haastatteluun.

Haastattelussa tutustutaan lähemmin, käydään läpi vaitiolovelvollisuutta ja hygieniaa koskevia ohjeita sekä muita käytännön asioita.

Vapaaehtoistoiminnan sopimus allekirjoitetaan.

Haastattelussa sovitaan myös siitä, haluaako vapaaehtoinen toimia

- vanhuksen pitkäaikaisena ystävänä,
- vanhuksen saattajana vasta aivan elämän loppuvaiheessa ja/tai
- yöaikaan.

koulutus ja haastattelu

Esimerkkejä haastattelukysymyksiksi

- ♥ Kertoisitko, kuka olet
- ♥ Miksi olet hakeutunut juuri saattohoidon vapaaehtoiseksi
- ♥ Millaista kokemusta sinulla on
vanhuksista
vapaaehtoisena toimimisesta
toimimisesta ammattilaisena sote-alalla
kuoleman kohtaamisesta
- ♥ Toimisitko mieluummin
vanhuksen pitkäaikaisena ystävänä vai
saattaen vanhusta vasta aivan elämän loppuvaiheessa
- ♥ Oletko valmis tulemaan vanhuksen vierelle myös yöaikaan
- ♥ Missä asioissa toivoisit lisäkoulutusta
- ♥ Mitä toiveita sinulla on tänne tullessasi
- ♥ Onko sinulla vielä jotain mielen päällä tai kysyttävää

Vinkki 1:

Vapaaehtoinen kannattaa kutsua haastatteluun mahdollisimman pian koulutuksen jälkeen. Näin haastattelu rohkaisee ja sitouttaa luontevasti vapaaehtoisena aloittamiseen.

Vinkki 2:

Hoivakodin valmiiksi listaamat ehdotukset haastattelun ajankohdaksi helpottavat alkuvaiheen yhteydenpitoa. Listan haastatteluajoista voi laittaa kiertämään koulutusillan aikana.

Saattohoidon vapaaehtoisena

pitkä-
aikaisena
ystävänä

Saattohoidon vapaaehtoinen voi saattaa vanhusta pidemmän aikaa. Vanhus voi olla yksinäinen ja kaivata toisen ihmisen seuraa. Vanhukselle ei tässä vaiheessa ole vielä tehty saattohoitopäätöstä. Vapaaehtoistoiminta muistuttaa tällöin ystävätoimintaa.

saattohoito-
vaiheen
tukena

Saattohoidon vapaaehtoinen voidaan kutsua paikalle myös vasta aivan vanhuksen elämän viimeisinä päivinä. Tällaisessa tilanteessa vanhuksen arvioitu elinaika ei ole enää kovin pitkä. Vapaaehtoinen viettää lyhyemmän ja mahdollisesti myös intensiivisemmän jakson vanhuksen vierellä. Jakso voi vaihdella muutamasta päivästä muutamiin viikkoihin.

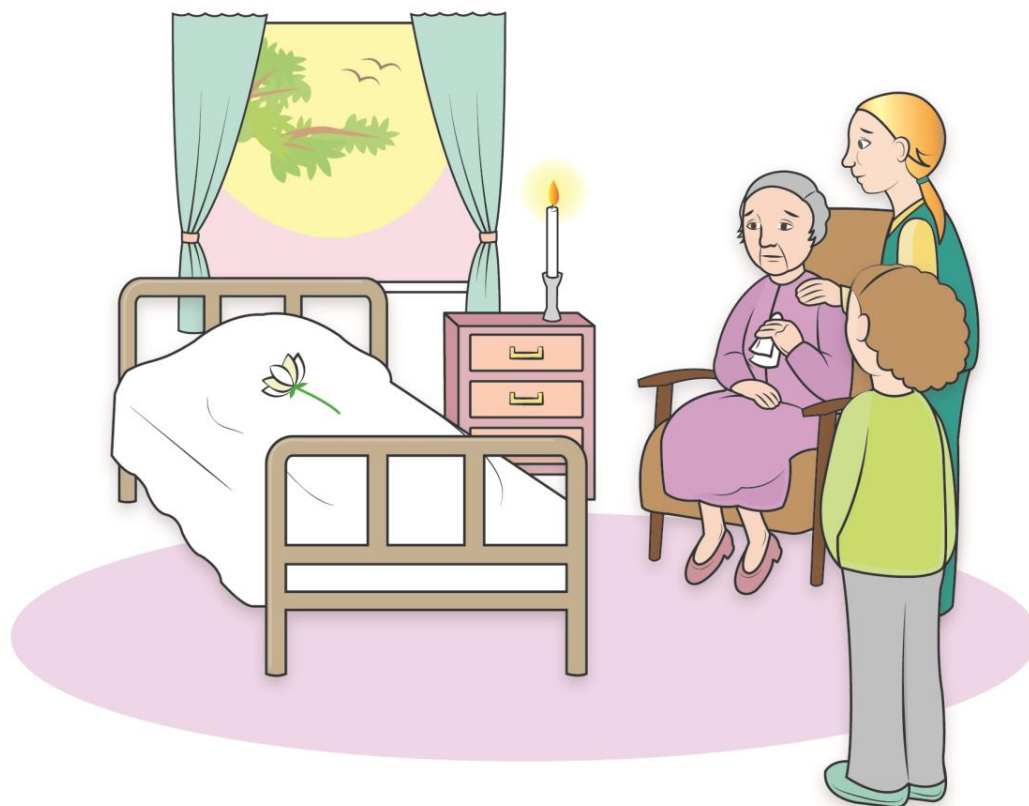
sekä
että

Nämä kaksi edellä kuvattua tapaa voi myös yhdistää. Vapaaehtoinen käy hoivakodissa tapaamassa säännöllisesti pitkäaikaista ystävää ja toimii tarvittaessa tukena myös toiselle saattohoitovaiheessa olevalle vanhukselle.

myös
yöllä

Saattohoidon vapaaehtoisena voi toimia myös yöaikaan.

voi toimia eri tavoin

Saattohoidon vapaaehtoinen määrittelee itse, miten paljon aikaa hän on valmis käyttämään vapaaehtoistoimintaan.

Hän voi itse päättää, kuinka monta tuntia hän on vanhuksen luona, ja käykö hän päivittäin, viikoittain vai kuukausittain.

Tärkeintä on huomioida vanhuksen tilanne, tarpeet ja toiveet. Toiminta tapahtuu aina vanhuksen ehdoilla. Myös hoivakodin toimintaperiaatteet ohjaavat toimintaa.

Saattohoidon vapaaehtoinen sitoutuu saattamaan vanhusta kuolemaan asti.

Tämä erottaa saattohoidon vapaaehtoistoiminnan muusta hoivakodeissa tapahtuvasta vapaaehtoistoiminnasta.

Saattohoidon vapaaehtoisen tehtävät

Saattohoidon vapaaehtoisen tärkeimpiä tehtäviä on

- istua vanhuksen vierellä
- olla kiireettä läsnä
- antaa vanhukselle aikaa
- kuunnella
- pitää kädestä
- koskettaa

Saattohoidon vapaaehtoinen ei osallistu hoitotyöhön.

Saattohoidon vapaaehtoistoiminta ei siis korvaa hoitotyön ammattilaisten antamaa hoitoa ja hoivaa.

Hoidollinen vastuu on aina hoitohenkilökunnalla.

Vanhuksen voinnin ja toiveiden mukaan vapaaehtoinen voi myös

- laulaa tai soittaa
- lukea runoja
- lukea päivän lehteä tai kirjaa
- kirjoittaa, mitä vanhus toivoo
- katsella valokuvia
- kammata hiuksia
- katsella televisiota tai kuunnella radiota yhdessä vanhuksen kanssa
- keskustella yhteiskunnallisista asioista ja päivän tapahtumista
- keskustella historian tapahtumista
- keskustella henkisistä ja hengellisistä asioista
- neuloa tai virkata
- rasvata käsiä tai jalkoja

Hoitaja ja saattohoidon vapaaehtoinen

Hoitajat arvioivat, kuka asukkaista tarvitsisi vierelleen saattohoidon vapaaehtoista.

Vanhus voi olla yksinäinen ja kaivata juttuseuraa. Tällöin saattohoidon vapaaehtoinen saattaa vanhusta pidemmän aikaa. Tämä muistuttaa ystävätoimintaa.

Tai vapaaehtoinen kutsutaan hoivakotiin vasta aivan vanhuksen elämän viimeisinä päivinä.

Mikäli vanhuksella on omainen, häneltä pyydetään lupa vapaaehtoisen kutsumiseen.

Hoitaja tai vapaaehtoistoiminnan vastuhenkilö soittaa vapaaehtoiselle ja sopii ensikäynnin ajan kohdan.

Seuraavista käynneistä vanhuksen luona vapaaehtoinen sopii joko hoitajien tai vanhuksen itsensä kanssa.

- ! Hoivakodissa sovitaan, missä vapaaehtoisten nimilistaa säilytetään ja kuka pitää yhteystietoja ajan tasalla.

Vapaaehtoinen toivotetaan tervetulleeksi.

Hänet perehdytetään hoivakodin tiloihin ja toimintaan.

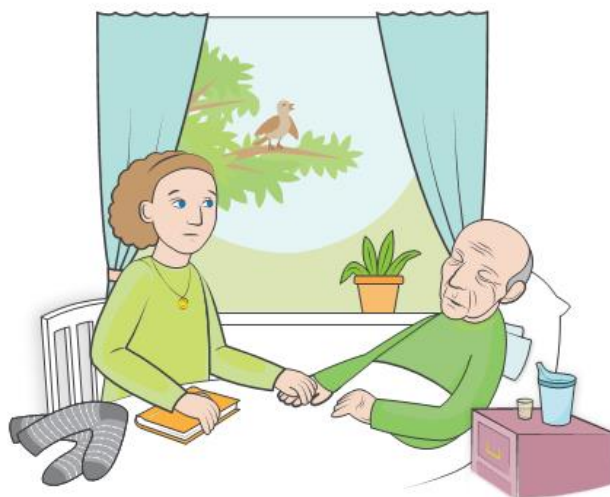
Hoitaja tutustuttaa vanhuksen ja vapaaehtoisen.

Vapaaehtoiselle ei kerrota vanhuksen sairauksista tai diagnooseista. Mutta vuorovaikutukseen tai turvallisuuteen liittyvistä seikoista kerrotaan. Näitä seikkoja ovat esimerkiksi vanhuksen alentunut kuulo, puhekyky tai levottomuus.

Jokaisen vanhuksen elämä on ainutlaatuinen. On hienoa, jos vanhus ja saattohoidon vapaaehtoinen voivat jakaa vanhuksen elämäntarinaa yhdessä.

Ellei vanhus kykene puhumaan, vapaaehtoiselle kerrotaan, mistä vanhus pitää tai mistä hän ei pidä.

Saattohoidon vapaaehtoisen tärkein tehtävä on viettää kiireetöntä aikaa yksinäisen vanhuksen vierellä.

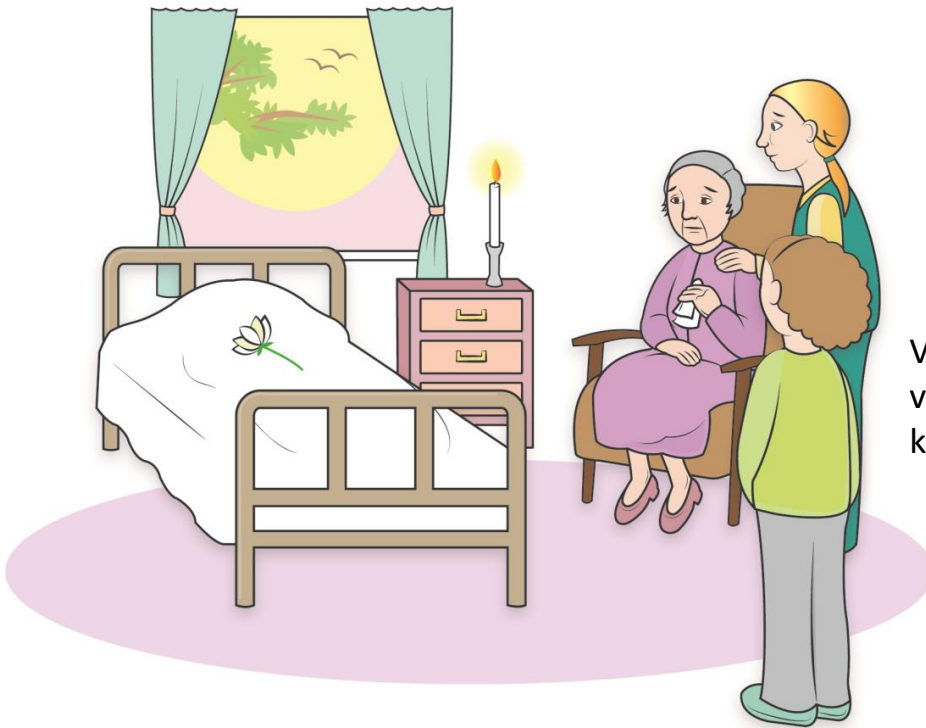

Vapaaehtoista tuetaan tehtävässään.

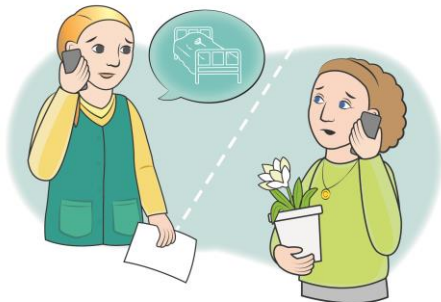
Hoitaja voi esimerkiksi kurkistaa välillä vanhuksen huoneeseen ja kysyä, onko kaikki hyvin.

Hymy, kaunis sana, kuppi kahvia tai mehulasi merkitsevät paljon.

Hoitaja vastaa mahdollisuuksien mukaan myös vapaaehtoisen kysymyksiin.

Vapaaehtoinen osallistuu vanhuksen saattamiseen kuolemaan asti.

Mikäli vapaaehtoinen ei ole paikalla vanhuksen kuollessa, hoivakoti ei voi ilmoittaa hänelle tapahtuneesta ilman asianmukaista lupaa.

Sopimus ja vakuutus

Vapaaehtoisen kanssa laaditaan kirjallinen sopimus.

Sopimukseen kirjataan tärkeimmät vapaaehtoisen ja hoivakodin toimintaa ohjaavat periaatteet (katso tarkemmin sivut 14-15) sekä käytännön asiat.

Monilla organisaatioilla on vapaaehtoistoiminnan sopimus pohja jo olemassa. Sopimusta laadittaessa voi myös ottaa mallia olemassa olevista esimerkeistä.

Verkosta löytyy tietoa ja esimerkkejä:

[Vapaaehtoistoiminnan sopimus, Vantaan kaupunki](https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaastructure/142522_Vapaaehtoistoiminnan_sopimuslomake.pdf)

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaastructure/142522_Vapaaehtoistoiminnan_sopimuslomake.pdf

[Vapaaehtoissopimus ja salassapitosopimus, Rinnekoti](https://evermade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/sites/4/2020/11/20134559/Vapaaehtoissopimus_2020-1.pdf)

https://evermade-hdl.s3.eu-central-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/sites/4/2020/11/20134559/Vapaaehtoissopimus_2020-1.pdf

[Vapaaehtoistyön sopimus, Hyvinkään kaupunki](https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/kulttuuri-ja-vapaa-aika/vapaaehtoistoiminta/liitteet/vapaaehtoistyon-sopimus.pdf)

<https://www.hyvinkaa.fi/globalassets/kulttuuri-ja-vapaa-aika/vapaaehtoistoiminta/liitteet/vapaaehtoistyon-sopimus.pdf>

[Vapaaehtoistyö, Työsuojeluhallinnon verkkopalvelu](https://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vapaaehtoistyö)

<https://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vapaaehtoistyö>

Hoivakodin tehtävä on huolehtia myös vapaaehtoisten vakuutusturvasta. Hoivakodin kannattaa varmistaa, että organisaatiolla on voimassa oleva vapaaehtoisten ryhmävakuutus.

Hoivakodin ohjeita vapaaehtoiselle

Esimerkki saattohoidon vapaaehtoiselle annettavista kirjallisista käytännön ohjeista

 Hoivakodin yhteyshenkilö	<i>nimi</i> _____ <i>puhelinnumero</i> _____
 Hoivakotiin saapuminen	<i>ohjeistus esim parkkipaikka,</i> _____ <i>ovikoodi</i> _____
 Esteestä ilmoittaminen	<i>kenelle, puhelinnumero</i> _____
 Salassapito	<i>mitä vaitiolovelvollisuus tarkoittaa</i> _____
 Terveysturvallisuus	<i>yksikön hygieniaohjeita</i> _____
 Muita ohjeita	<i>esim hoitajien taukotilan/kanslian</i> _____ <i>käyttö, puhelimen käyttö, kuvien</i> _____ <i>ottaminen, some, kahvi, ruokailu</i> _____

Saattohoidon vapaaehtoistoiminnan

1. Vapaaehtoisuus

Saattohoidon vapaaehtoinen toimii vapaaehtoisesti, omasta halustaan. Olennaista on oma halu toimia tukena hoivakotien asukkaiden elämän loppuvaiheessa.

2. Tasa-arvoisuus

Vapaaehtoinen ja hoitajat kohtavat tasa-arvoisina. Jokaista ihmistä arvostetaan. Jokaisen antamaa aikaa, tietoja ja taitoja tarvitaan.

3. Vastavuoroisuus

Toiminnan tavoitteena on tuottaa hyvää mieltä kaikille siihen osallistuville. Sekä hoivakodin henkilökunnalla että vapaaehtoisella tulee olla kyky antaa ja vastaanottaa palautetta.

4. Palkattomuus

Vapaaehtoinen ei saa rahallista korvausta. ”Palkkana” on toiminnasta saadut elämäkokemukset.

5. Ei-ammattimaisuus

Tavallisen ihmisen tiedot ja taidot riittävät vapaaehtoiselle. Vapaaehtoinen ei toimi hoitajana eikä työntekijänä.

6. Luotettavuus ja sitoutuminen

Vapaaehtoinen arvioi itse voimavaransa ja määrittelee, miten paljon hän osallistuu toimintaan ja milloin hän haluaa lopettaa tehtävässä.

7. Vaitiolovelvollisuus

Vapaaehtoinen on vaitiolovelvollinen. Vaitiolovelvollisuus jatkuu myös vanhuksen kuoltua ja vapaaehtoisen lopetettua toimintansa hoivakodissa.

periaatteet

8. Suvaitsevaisuus

Vapaaehtoinen kunnioittaa ja hyväksyy, että ihmisillä on erilaisia taustoja ja elämänkatsomuksia, arvoja ja mielipiteitä. Vapaaehtoistoiminta ei ole väylä oman vakaumuksen tai aatteen levittämiseen.

9. Puolueettomuus ja yhteistyö

Vapaaehtoinen ei asetu kenenkään puolelle, vaan toimii yhteistyössä vanhuksen, läheisten ja hoitajien kanssa. Vapaaehtoinen pitää kiinni sovituista asioista, ilmoittaa esteestä ja yhteystietojensa muuttumisesta.

10. Vanhuksen ehdoilla

Saatettava vanhus on tärkein. Vapaaehtoinen toimii rinnalla kulkijana, kuuntelijana ja tukijana vanhuksen lähtökohdat ja taustat huomioiden.

11. Yhteisöllisyys

Vapaaehtoinen on osa hoivakodin yhteisöä, mutta ei osallistu keskusteluihin esimerkiksi asukkaan sairauksista tai työpaikan asioista.

12. Perehdytys, tuki ja vakuutus

Vapaaehtoinen saa hoivakodissa perehdytyksen, tukea ja ohjausta. Vapaaehtoisella on käyntipäivinä hoivakodin järjestämä vakuutus-turva.

13. Toiminnan mielekkyys

Saattohoidon vapaaehtoistoiminnan on tarkoitus olla mielekäs ja merkityksellistä kaikille toimintaan osallistujille. Vapaaehtoistehtävä ei saa koskaan muodostua ikäväksi pakoksi.

14. Mahdollisuus ihmisenä kasvamiseen

Vapaaehtoistoiminta tarjoaa mahdollisuuden henkiseen kasvuun ja itsensä kehittämiseen.

Tämä ohjevihko on tehty tehostettua palveluasumista vanhuksille tarjoavien hoivakotien hoitajille ja esihenkilöille. Ohjevihko sisältää tietoa saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta ja siitä, mitä saattohoidon vapaaehtoistoiminta tarkoittaa hoivakodin ja hoivakodin henkilökunnan näkökulmasta.

Saattohoidon porrastus. Kuvio mukailleen STM 2019.

Lohtua läsnäolosta -hanke (2021-2024) rekrytoi ja kouluttaa saattohoidon vapaaehtoisia toimimaan yksinäisten vanhusten elämän loppuvaiheen tukena ja seurana.

Vapaaehtoisia koulutetaan Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Kauniaisissa, Kirkkonummella ja Vihdissä toimiviin hoivakoteihin. Vapaaehtoisten starttikoulutuksia järjestetään 6-8 kertaa vuodessa.

Hanke järjestää työpajoja hoivakotien henkilökunnalle ja tukee hoivakoteja saattohoidon vapaaehtoistoiminnan käynnistämiseksi. Tavoitteena on, että saattohoidon vapaaehtoistoiminnasta tulee pysyvä osa hoivakotien omaa toimintaa.

Lohtua läsnäolosta -hanketta rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoista. Hanketta hallinnoi Suomen Raamattuopiston Säätiö.